

OKUPACIÓ, BENS COMUNS I CONFLICTE: L'USURPACIÓ DE PROPIETATS PRIVADES COM A REVELADOR DE LES LIMITACIONS DEL MARC DELS COMMUNS

Galvão Debelle dos Santos

Observatori Antropològic del conflicte Urbà (OACU)

RESUM: Aquest article desenvolupa una reflexió crítica sobre el concepte dels béns comuns, que la literatura acadèmica sobre moviments socials ha mobilitzat de forma recurrent durant l'última dècada. La usurpació de propietats privades es revela especialment útil per tal de posar en evidència els límits de la teoria neo-institucional, com també de la narrativa unitària i homogeneïtzant del discurs Marxista sobre els "comuns urbans". Per a contextualitzar el cas d'estudi, es presenta una història circumstancial de l'okupació a Barcelona. A continuació, s'introdueix el cas d'estudi, l'Espai Social Magdalenes (ESM). L'intent de legalització per part de l'ESM va generar un conflicte intens entre diferents sectors del moment okupa barceloní. La present anàlisi aborda aquest conflicte intern mitjançant entrevistes fetes a activistes propers al moviment okupa. Les opinions expressades en aquestes entrevistes permeten reforçar i matisar els arguments teòrics articulats contra el marc teòric dels comuns. Concloem que la conflictivitat inherent a les pràctiques d'usurpació genera moviments que no encaixen en el relat pacífic i normatiu que caracteritza una part significativa de la literatura sobre béns comuns.

PARAULES CLAU: conflicte intern, recerca activista, comuns, anàlisi del discurs, legalització, okupació

CONTACTE: galvao.dds at protonmail dot com

---

1. Introduction

Mitjançant l'acció directa, la usurpació torna propietats buides en espais relacionals i residencials. Per aquest motiu, posa irremediament en dubte el concepte de propietat privada i afavoreix processos de resistència a polítiques urbanes violentes, com ara els desnonaments lligats a reformes urbanístiques (Aguilera, Bouillon, Lamotte, 2018). La usurpació confronta l'il·legitimitat de l'abandonament amb la legitimitat de l'ús. Qui usurpa reivindica parts de la ciutat sotmeses a intensos processos especulatiu, creant vincles amb les formes de vida urbana que encara hi tenen lloc. Així mateix, la usurpació pot reforçar la convivialitat, la cultura popular, les lluites obreres per l'habitatge, i estils de dissidència i conflicte amb les autoritats que estan (o estaven) profundament arrelades en la vida quotidiana d'alguns sectors de la població urbana. En resum, la usurpació contribueix a teixir llaços de suport mutu en contra dels abusos immobiliaris i altres formes d'alienació produïdes pel sistema econòmic dominant. A la pràctica, l'especulació immobiliària es tradueix de forma invariable en sobreproducció i infrautilització dels habitatges disponibles (Harvey, 2014). Així i tot, les lleis continuen privilegiant el dret a la propietat, per sobre de les disposicions jurídiques que subordinen aquest dret a diverses necessitats socials.

El moviment okupa, sobre el qual s'enfoca el present article, només representa una part de les pràctiques d'usurpació. Aquest moviment ha estat estudiat a través del marc dels "béns comuns", a causa de la seva

tendència i capacitat per oferir una gran diversitat de recursos a les comunitats que l'envolten (Di Feliciano, 2017; Ferreri, 2016; Finchett-Maddock, 2016; Gargiulo i Cirulli, 2016; Montagna i Grazioli, 2019; Seyfert, 2016). Els Centres Socials Okupats (CSO) en són un bon exemple en la mesura en què generen una multiplicitat de recursos, que varien en funció del projecte polític i del barri en qüestió. Aquests recursos en constant redefinició inclouen eines relacionals i emocionals, habilitats tècniques i manuals, coneixements i suport per recuperar el control sobre qüestions econòmiques i afectives, o encara l'accés a béns materials de primera necessitat (roba, menjar, mobles, etc.). Malgrat això, l'intent de quantificar el potencial del moviment okupa està condemnat a fracassar, ja que deixa de banda la relació qualitativa que les pràctiques d'usurpació mantenen amb el seu entorn immediat. Habitar un lloc consisteix a apropiarse quelcom que és exterior a nosaltres (Illich, 2004), implica adaptar un espai a si mateix (Colin, 2016). La usurpació genera una mena d'apropiació que està justificada pel valor d'ús, en oposició a la concepció hegemònica de l'habitatge – que orienta les polítiques urbanes actuals – com a mercaderia, com a valor de canvi (Lefebvre, 1972).

Per una altra banda, els moviments que s'articulen entorn de la usurpació de propietats privades es veuen patats de conflictes interns d'una gran complexitat, la qual cosa porta a la ruptura regular d'algunes col·laboracions i la creació de noves aliances. La diversitat de visions polítiques que sembla inherent a les pràctiques d'usurpació té com a conseqüència l'absència d'una estructura de governança estable. Aquest predomini de la informalitat contrasta amb els supòsits de la teoria neo-institucionalista, que posa èmfasi en la capacitat dels béns comuns d'imposar normes i crear mecanismes de regulació de l'autoritat i del conflicte (Dawney et al., 2015; Leyronas i Bambridge, 2018; Ostrom i Hess, 2007, p. 67). En canvi, el moviment okupa barceloní sembla haver apostat per una coordinació densa i propera només quan les amenaces exteriors ho han requerit (Debelle, 2019). Aquesta preferència per una organització col·lectiva pragmàtica i basada en l'afinitat també contrasta amb la recurrent preocupació marxista amb el "govern dels comuns" (Hardt i Negri, 2009; Lordon, 2019). Encara que la capacitat d'unió contra amenaces compartides és un factor de longevitat dels espais okupats, el contrari també és cert. De vegades, organitzar-se separatament crea una major capacitat conflictiva cap a l'exterior, en contra del règim de la propietat.

Pel que fa a la metodologia, condueixo la present exposició fent servir conceptes teòrics i eines metodològiques procedents de la "recerca activista" i d'experiències militants. Complemento aquesta perspectiva amb una anàlisi del discurs de fonts produïdes pel moviment i una sèrie d'entrevistes realitzades l'any 2012 en el marc d'un projecte anomenat MOVOKEUR. Les persones entrevistades estaven involucrades en el moviment okupa quan el CSO estudiat va intentar legalitzar-se mitjançant negociacions amb l'Ajuntament de Barcelona.¹ Concentrant-me en algunes estructures discursives, intento reconstituir el posicionament de diferents actors socials en relació amb la qüestió de la legalització dels espais okupats. El cas d'estudi escollit il·lustra que la coexistència de diferents mitjans i objectius polítics en un mateix moviment porta, sota determinades condicions, a conflictes irremeiables.

2. El marc dels bens comuns

¹ Per descomptat, les perspectives de les persones entrevistades no exhaurixen les possibles lectures d'aquest cas d'estudi, ni permeten representar-ne del tot la complexitat. Un exemple dels altres punts de vista sobre aquest episodi contenciós es pot trobar en el número 1 de la revista Terra Cremada (març del 2010), disponible aquí: <https://terra Cremada.pimienta.org/delamagdalenofobiacas.html>

Les arrels històriques del paradigma del comú es troben en l'Europa preliberal, abans que el procés de tancament dels terrenys comunals posi en marxa "l'acumulació primitiva de capital" (Marx, 2011). Encara que la seva presència pot ser rastrejada arreu del món, el concepte dels béns comuns deriva de les tradicions d'autogestió presents al nord i sud de l'Europa Occidental. Al nord, s'hi estudien països com el Regne Unit, Alemanya i els països Escandinaus (Bruun, 2015). En aquests, la comunitat gestionava recursos sobre els quals no existien drets de propietat tal com se'ls entén avui en dia (Olwig, 2005). Tanmateix, els comuns no sempre s'oposen al concepte de propietat. També s'observen formes de propietat col·lectiva, amb característiques que varien geogràficament i al llarg del temps. En són un exemple els béns comunals de la península Ibèrica, que tendeixen a quedar registrats en cartes forals i altres documents formals, com ara cessions d'ús, contractes de lloguer, etc. (Moro, 1981).

Un avanç significatiu per la literatura sobre els comuns ha estat el treball realitzat per en Elinor Ostrom (2015). Ostrom va elaborar una refutació brillant de la "tragèdia dels comuns", una teoria de Garret Hardin segons la qual la natura humana és egoista i procliu a generar individus que pretenen beneficiar-se del producte de la interacció col·lectiva sense cooperar. Ostrom ens recorda que l'anàlisi ortodoxa pren per descomptat l'existència de l'estat i del mercat, mentre que s'ignora sovint les seves conseqüències indesitjables.¹ Al contrari, les relacions de propietat que caracteritzen els béns comuns reflecteixen les decisions les persones que hi participen (Algarra, 2015; Sastre, 2018; Rodrigo, 2010). Aquesta dimensió política dels béns comuns sobrepassa les seves dimensions merament econòmiques. Prenent aquesta reflexió com a punt de partida, sembla encertat definir els béns comuns com un *conjunt de sistemes integrats i coherents, constituïts per un recurs, una comunitat, regles d'organització lligades a un objectiu compartit i una estructura de governança* (Dietz, Ostrom, Stern, 2003 en Leyronas i Bambridge, 2018).

La interessant anàlisi d'Ostrom se centra en recursos de caràcter natural – p. ex. recursos hídrics, pasturatges, boscos, etc. Tanmateix, seria un error considerar que la comunitat que crea i manté el comú és preexistent al recurs en qüestió (Dawney et al., 2015). Una comunitat pot tenir recursos al seu abast sense que aquests esdevinguin béns comuns. De fet, els comuns no-naturals només existeixen si són produïts (Federici i Caffentzis, 2013). Els recursos esdevenen béns comuns en virtut de l'organització col·lectiva: les comunitats creen els comuns, no a l'inrevés. La reproducció social dels espais i de les estructures de presa de decisions relatives al comú ha de ser realitzada per les (o part de les) persones usuàries del comú en qüestió. La centralitat d'aquesta labor de reproducció social suggereix que és preferible fer servir el verb "comunalitzar" (*commoning*). Així, es posa èmfasi en el *procés* mitjançant el qual els recursos són mantinguts en comú (Blomley 2005, Dardot i Laval, 2015). Encara que l'objecte i l'ús que se'n fa no poden ser separats un de l'altre, paga la pena reflexionar sobre la naturalesa del vincle entre aquests dos elements.

Perdre de vista la importància de la reproducció social és particularment problemàtic quan analitzem projectes col·lectius en contextos d'exclusió, misèria i repressió. Pel que fa a la usurpació, podríem considerar que els apartaments buits són un recurs. Aquests, però, només esdevenen accessibles mitjançant la usurpació, que requereix una xarxa prèvia, una sèrie de coneixements, etc. Resistir al desallotjament també implica, entre d'altres coses, que es construeixin vincles que sostinguin i ampliïn la capacitat conflictiva del moviment (Dee, 2019). Encara més, la repressió podria portar a un resultat final amb recursos negatius – sota la forma de multes, penes de presó, danys físics i/o mentals, etc. Els riscos que estan inevitablement lligats a la usurpació de propietats privades suggereix que els objectius polítics són primordials: allò decisiu és que la gent estigui determinada a fer quelcom conjuntament (Picard, 2015). Independentment d'allò que les pràctiques d'usurpació permeten (un habitatge, un espai de treball, un CSO, etc.), l'ús privat i l'apropiació de recursos roman secundari en relació a la participació en ella mateixa.

Els teòrics marxistes han contribuït a posar el valor d'ús en el centre de l'anàlisi, al estudiar les pressions exteriors patides pels "comuns urbans". I, de forma més general, investigant la relació entre el comú i els processos capitalistes de tancament (Dawney, Kirwan, Brigstocke, 2015). Els processos de tancament de comú tenen lloc en l'àmbit material (p. ex. mitjançant la gentrificació i els desplaçaments forçats de població) i en l'àmbit immaterial (p. ex. els mecanismes de desposseïció del capitalisme cognitiu) (Harvey i Smith, 2005). En conseqüència, les lluites pels béns comuns en el període liberal han estat designades com a "comuns urbans", un concepte paraigües que agrupa una multitud de discursos polítics (De Angelis, 2017; Federici, 2018; Hardt i Negri, 2009; Harvey, 2012; Holloway, 2010; Mattei, 2011). La formulació sintètica d'Holloway (2010, p. 30) il·lustra al mateix temps la inclusivitat i l'ambigüitat del concepte: "si el capital és un moviment de tancament, els comuns són una comunalització desarticulada, un moviment vers la direcció contrària, un rebuig del tancament".

Podem encabir la usurpació en aquesta definició en la mesura en què s'oposa a dinàmiques sistèmiques de tancament, com ara l'especulació urbana. Tanmateix, agrupar pràctiques tan variades sota un mateix concepte afavoreix la interpretació del fet que, a escala de moviment, existeixen objectius i regles d'organització compartides. Un intent de contornar les limitacions de la definició genèrica de "béns comuns" ha estat de categoritzar alguns comuns com a "comuns anarquistes" (Jeppesen et al, 2014).² Aquesta designació facilita la conceptualització del context hostil que envolta la usurpació de propietats privades, com també de les estratègies adaptatives elaborades per fer-hi front (De Angelis, 2017, p.196). Tot i això, l'èmfasi en una ideologia específica comporta perdre de vista que si els moviments entorn de la usurpació tenen una característica en comú, és justament la seva naturalesa heterogènia.³ Els relats de convergència i unitat s'entrebanquen repetidament amb els conflictes interns, sovint percebuts com a fenòmens absurds o contra productius. Però, realment és així? Seguim a la Lauren Berlant quan ens convida a "desconfiar del prestigi que el concepte dels comuns ha obtingut", i ho fem observant a continuació la importància que el conflicte (intern) va tenir pel cas d'estudi escollit.

3. Una contextualització dinàmica del cas d'estudi

El conflicte és una acció que comporta sempre la creació d'una relació. És una acció que implica l'existència d'altres actors i una interdependència intencional. El seu primer resultat és la creació d'una situació compartida, en la qual les accions de cada part passen a referir-se a les de l'altra part (dos Santos, 2001). Des d'aquesta perspectiva fenomenològica, és mitjançant el regal que s'efectua la mediació del conflicte, que es considera un element estructural – i, com hem dit, estructurant – de la societat (Godbout i Caillé, 1992). Seguint el treball fundador de Marcel Mauss, Caillé i Dzimira consideren que la lluita de classes pren la forma de confrontacions en les quals cada part busca el reconeixement de la seva singularitat mitjançant mostres de generositat (Caillé i Dzimira, 2009). Encara que les normes que regulen els conflictes s'inscriuen

---

² Aquest concepte provocador reuneix una pràctica preliberal (el comunal) amb una ideologia política que va néixer com a resposta al sorgiment de l'estat capitalista (l'anarquisme). La història d'aquesta continuïtat ha estat desenvolupada per alguns autors (Sastre 2018; Algarra, 2015, Ward, 2002, Rodrigo Mora, 2010).

³ De fet, aquesta diversitat es tradueix en diferents posicionaments en relació amb la qüestió del comú. A Bolonya, el moviment okupa reivindica que crea comuns autèntics, oposant-se així al discurs municipal que pretén estar en favor dels comuns (Bianchi, 2018). En canvi, a Barcelona, el moviment es distancia de les autoritats municipals rebutjant el terme i reivindicant que "no tenim res en comú" (Debelle, 2017; Rossini et al. 2017).

en el sistema jurídic, es negocien en termes simbòlics (Godbout i Caillé, 1992; Mauss, 1923) i extralegals (Arendt, 2005; Boilleau, 1995).

Partint d'aquesta definició, la usurpació és particularment interessant perquè qüestiona un aspecte fonamental de la propietat privada: el dret a excloure (Blomley, 2008). Traspasar una propietat privada i mantenir-s'hi físicament sense autorització legal comporta, tard o d'hora, l'amenaça d'enemistar-se amb els propietaris. Per aquest motiu, Rowan McMilian argumenta que la usurpació és una pràctica antagonista en ella mateixa, ja que exposa els individus a les sancions associades al delicte d'usurpació i, per tant, a la violència asimètrica de l'estat (Milligan, 2016). Això no obstant, l'enemistat és una qüestió imminentment relacional, i el grau de violència estatal varia en funció del context polític i del posicionament de qui realitza l'acció delictiva (Verdier, 2018). Per tot plegat, és adient definir la usurpació com una acció potencialment antagonista: si no s'evita la confrontació, llavors sí que es donen les condicions per un enfrontament antagonista (Debelle, 2017).

Efectivament, no només el sistema capitalista genera antagonisme, sinó que els moviments també tenen la capacitat d'optar per diferents graus de conflictivitat. Aquí també, la tensió entre la interior i exterior té un caràcter dinàmic, ja que l'enemistat és eminentment relacional (Krøijer, 2013). La inclusió i l'exclusió són fluctuants, per la qual cosa resulta més productiu pensar aquesta dualitat en termes de processos i/o situacions d'exclusió (Colin, 2016). Encara que la posició objectiva dels subjectes no s'altera amb facilitat, la seva postura subjectiva – de submissió o resistència – influencia el tracte que reben. Dit en altres mots, l'enemic és quelcom que esdevenim en funció de les nostres accions i en virtut d'una relació que està delimitada en el temps i l'espai amb altres actors polítics (Krøijer i Sjørølev, 2011). En conseqüència, el posicionament dels subjectes amb relació a l'antagonisme potencial de la usurpació – sigui per defugir-ne o, al contrari, a llençar-s'hi de cap – esdevé un factor clau per distingir diferents lògiques de confrontació.

Identificar les dinàmiques de confrontació produïdes per les pràctiques d'usurpació catalanes requereix una història detallada de les accions i lògiques polítiques que coincideixen dintre d'un mateix moviment al llarg del temps – una tasca que vam dur a terme en recerques prèvies (Dee i Debelle, 2015; Debelle, 2010, 2015, 2017; Debelle, Cattaneo, González, Barranco, Estany, 2017; Rossini, Azozomox, Debelle, 2017). Observant l'evolució de les pràctiques d'usurpació a Barcelona, podem identificar cinc cicles de protesta íntimament relacionats amb el moviment okupa barceloní. La usurpació de propietats privades ha existit al llarg de la història de Catalunya, però les experiències que tenen lloc abans de mitjans dels anys noranta queden fora de l'àmbit d'aquest article. Per qüestions d'espai, tampoc tractem de les experiències que tenen lloc després del conflicte entorn de l'ESM. Aquesta secció es limita a dibuixar els contorns de les dinàmiques més àmplies que alimenten l'episodi sota estudi, centrant-se en el tercer cicle de protesta: la bifurcació. El relat prioritza els elements històrics que ajuden a contextualitzar la importància política de l'intent de legalització de l'ESM.

El primer cicle correspon a l'Edat d'Or de l'okupació a Barcelona (96' - 01'). El començament del cicle coincideix amb l'entrada en vigor del nou codi penal en 1996, en el qual es va afegir el delicte d'usurpació (Asens, 2004: 329).⁴ Paradoxalment, l'increment de la repressió va ser acompanyat per l'expansió i enfortiment del moviment. El suport social va augmentar, tot i una estigmatització mediàtica no del tot unívoca (Barranco; Gonzalez & Martí, 2003). La repressió estatal va provocar un conflicte permanent amb la policia, que va culminar el 2001 amb una operació antiterrorista en la qual s'acusava els okupes de fer part

---

4 L'article 245.2 del Capítol V del Títol XIII "Delictes contra el patrimoni i contra el orden socioeconòmic" del Codi Penal tipifica el fet "d'ocupar un immoble, una vivenda o un edifici aliè sense autorització, o que s'hi mantinguin contra la voluntat del seu titular" (Baucells, 1999).

d'ETA, l'organització independentista Basca (Asens, 2004; Barranco, Gonzalez i Martí, 2003). El moviment va començar a patir canvis que serien determinants per tal que l'ocupació de l'ESM tingués lloc.

El sorgiment del moviment global contra el capitalisme a començaments dels anys 2000 va obrir el segon cicle de protesta, que s'allarga fins al 2006. Els CSO perden protagonisme gràcies a l'activació d'altres moviments socials (González i Barranco, 2007). L'antiglobalització va transformar la identitat okupa forjada en el primer cicle. Amb el pas del temps, el discurs contra-cultural i antagònic perd importància en favor d'altres narratives de canvi social.⁵ El moviment assoleix la seva maduresa durant aquest segon cicle. Els espais okupats es multipliquen i el caràcter radical del moviment disminueix. Can Masdeu s'okupa a finals del 2001 i resulta ser un centre social paradigmàtic d'aquest cicle. L'assemblea reivindica que "Can Masdeu va creat per acollir una trobada d'activistes en contra del canvi climàtic que tenia lloc al març del 2002" (Can Masdeu, 2018).⁶ En una investigació prèvia, vam oferir la següent descripció de la rellevància simbòlica d'aquesta okupació:

An example of this change of strategy is provided by the squatted social center Can Masdeu, in Barcelona's neighbourhood of Nou Barris, who advocated a vague identity, avoiding the squatter stereotype created by the media during the "golden age" of the movement. The non-violent resistance to the eviction of Can Masdeu, which lasted for 3 days, received partially sympathetic treatment in the media. Still, it was the public support of the neighbours and the strong social network that Can Masdeu has gathered around its project that prevented this social center from being evicted, which nowadays (2016) stands as one of the oldest unlegalized social centers in Barcelona. (Debelle et al. 2017).

D'una banda, Can Masdeu il·lustra les contribucions del moviment okupa al moviment antiglobalització, i resulta ser una bona mostra de les orientacions polítiques que guanyarien pes a escala de moviment. En aquest cicle, el moviment es beneficia del fet que les okupacions durin més en el temps, el que incentiva els grups a okupar nous espais en comptes de defensar cada CSO en perill de desallotjament. Per una altra banda, quedar-se més temps també implica l'oportunitat de crear vincles més forts amb el veïnat, quelcom que sempre és un procés lent i laboriós (Dee, 2018). Així, els vincles entre els CSO i els barris creixen de forma significativa, però la coordinació a escala de moviment disminueix a mesura que els espais okupats s'expandeixen cap a fora del centre de la ciutat. La incipient despolitització dels CSOs porta alguns sectors del moviment a recordar que aquesta situació favorable era el resultat de les acèrrimes lluites de la dècada anterior (Debelle, 2017). A començament i mitjans dels 2000 també s'observa el naixement del moviment per l'habitatge, que esdevindria més endavant el moviment social més important de l'estat espanyol.

El tercer cicle (2006-2011) és el període sobre el qual s'enfoca el present article, i comença amb les protestes multitudinàries de la plataforma per l'habitatge V de Vivienda. Arreu de l'estat espanyol, les places s'omplen de manifestants que protesten contra els preus desorbitats de l'habitatge. Aquestes accions tenen un limitat ressò mediàtic, mentre que les notícies sobre okupes creixen exponencialment. A Catalunya, la criminalització política i mediàtica culmina a la tardor de l'any 2006, coincidint amb les eleccions

---

5 N'és un exemple la pel·lícula "El taxista ful", disponible a Youtube, en la qual es comparteixen les reflexions del moviment sobre el concepte de la precarietat.

6 Resulta interessant que algunes de les persones que es van implicar en l'okupació venien del CSO Torreblanca, situat a Sant Cugat. L'intent de legalització va ser exitós, però el resultat de les negociacions no va convèncer a totes les parts. Així doncs, quan s'okupa Can Masdeu, la idea de legalitzar l'espai no es contemplava.

autonòmiques.⁷ Amb la campanya de criminalització de l'okupació, els polítics van aconseguir evitar un debat seriós sobre la qüestió de l'habitatge (Debelle, 2015). Aquest cicle també correspon amb la transferència de competències policials de la Guardia Civil als Mossos d'Esquadra (Molano, 2015). La producció d'aquest episodi de pànic moral entorn de l'okupació també va ser afavorida per l'aprovació de l'Ordenança de Civisme a inicis d'any.⁸ No obstant el clima repressiu, les pràctiques d'usurpació continuen diversificant-se i arribant a nous sectors, aquesta vegada amb el sorgiment de la tendència a negociar amb les autoritats.

4. Espai Social Magdalenes

La breu història del moviment reconstruïda més amunt revela el motiu pel qual l'ESM pot ser vist com la culminació d'una tendència originada pels moviments que componien el moviment contra la globalització capitalista (Debelle 2010, 2015, 2017; Dee i Debelle, 2015). Durant el tercer cicle, importa ressaltar el naixement del moviment per l'habitatge i, el 2006, la crida efectuada per la plataforma V de Vivienda, que portaria milers als carrers arreu de l'estat espanyol. El CSO Miles de Viviendas destaca entre altres diversos CSOs que s'involucren en aquestes lluites. En aquest, una part de l'assemblea estava en favor de la legalització i una altra estava en contra.⁹ És en aquest context que algunes persones decideixen explorar el potencial de les estratègies de negociació per expandir les pràctiques d'usurpació i desfer-ne els estigmes. Així, una part de l'assemblea de Miles de Viviendas trasllada la seva militància a l'ESM, localitzat en el barri Gòtic, i declara obertament – i per primer cop – la intenció de legalitzar l'edifici (Mir, França, Macías, Veciana, 2013). L'ESM feia part d'una campanya anomenada *Promoció d'Habitatge Realment Públic* (PHRP), que consistia en l'ocupació d'edificis buits en el centre de la ciutat amb l'objectiu de confrontar les institucions amb la necessitat social d'habitatges assequibles.

Es van ocupar cinc edificis el 2006 i el 2007: Magdalenes, Amargós, Tallers, Avinyó, i Panses. La PHRP s'autodefinia com una xarxa de "desobediència civil" per "auto-restaurar el dret fonamental a l'habitatge".¹⁰ En sintonia amb l'incipient moviment per l'habitatge, la PHRP es va afegir a la "Carta de mesures per aturar la violència immobiliària i urbanística" i a la crida que s'hi feia per portar a terme accions de desobediència fins que l'administració fes efectiu "el dret a l'habitatge i a la ciutat".¹¹ Els membres de la PHRP van ocupar pisos en edificis on els últims llogaters eren víctimes d'assetjament immobiliari, contribuint així a les lluites contra l'especulació urbana (Taller VIU, 2006). Paga la pena matisar que la PHRP no s'identificava amb el discurs dels comuns, encara que posava l'accent sobre la reivindicació de drets, dels quals el dret constitucional a l'habitatge (contemplat en l'Article 47).

⁷ De fet, el volum de notícies és comparable només a aquell observat durant el període del 96-97, encara que aquesta vegada la cobertura sigui sistemàticament negativa (Debelle, 2010: 149).

⁸ El dia 4 de febrer del 2006, un agent de la Guàrdia Urbana va ser greument ferit per un test procedent del terrat d'un espai ocupat. Aquest succés va generar una onada de notícies relacionades amb okupes, als quals s'atribuïa la responsabilitat dels fets. El documental "Ciutat Morta", explica el muntatge policial darrere d'aquest episodi, que tindria conseqüències tràgiques per les persones inculpades (Group Against Criminalisation, 2016).

⁹ En un article anterior, vaig afirmar equivocadament que Miles de Viviendas era el primer CSO que va assumir el discurs de la legalització (Dee i Debelle, 2015). Rectifico ara gràcies a l'ajuda d'Azozomox, que va assenyalar l'error rere la publicació de l'article en qüestió.

¹⁰ Manifest disponible en: <https://sindominio.net/phrp/?q=ca/node/143> [últim accés el 20 de febrer del 2022]

¹¹ "Es presenten les primeres promocions d'habitatge realment públic a Barcelona", disponible en: <https://sindominio.net/phrp/index174e174e.html?q=ca/category/5/31> [últim accés el 20 de febrer del 2022]

En el cas de l'ESM, només quedaven tres veïnes quan es porta a terme l'ocupació dels restants pisos, que havien quedat buits. L'empresa Hotel Catalonia havia comprat l'edifici l'any 2004 i tenia la intenció de construir-hi un hotel. La resistència al desallotjament va permetre d'aplaçar-ne la data prou temps (Abril 2010) per tal que la llicència de construcció caduqui. Malgrat tot, al final l'empresa va aconseguir fer el seu hotel al número 13-15 del carrer de les Magdalenes. No només això, sinó que la comissió de govern de l'Ajuntament de Barcelona presidida per Ada Colau signaria l'any 2018 una compensació de 800.000 € a Hotel Catalonia, rere una decisió del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya segons la qual l'empresa hauria patit danys i perjudicis (La Vanguardia, 30/03/2018). La visió de l'ESM per fer arribar les usurpacions d'habitatges a nous sectors de la població estava en bona part inspirada de moviments similars que tenien lloc a Roma (Mudu 2014). De fet, l'assemblea de l'ESM va convidar representants de les autoritats municipals de la capital italiana al seu espai.¹²

En la seva campanya del 2008 "Construïm espais, produïm drets", el col·lectiu va donar a conèixer públicament la seva voluntat de legalitzar els edificis de Magdalenes i Amargós, el que va causar controvèrsia i un distanciament explícit d'altres assemblees.¹³ Els sectors antagonistes van argumentar que la legalització comporta inconvenients significatius, dels quals esmentem alguns a continuació. Rere la legalització, la formalització dels drets dels habitants i usuaris pot amplificar relacions de poder desiguals dintre dels col·lectius. A escala de moviment, els espais legalitzats passen a ser exemples "d'okupes bons", el que permet criminalitzar encara més els sectors antagonistes, que esdevenen "okupes dolents". L'horitzó de la legalització és un incentiu estructural vers una imatge pacificada, neta, disciplinada i cívica de les pràctiques d'usurpació. Sigui en usurpacions en les quals la motivació principal és la necessitat econòmica, sigui en okupacions fetes per "emprenedors socials" de classe mitjana, les autoritats poden atribuir avantatges materials a qui realitza l'esforç per encaixar amb aquest estereotip normatiu (Rossini et al. 2017). Per descomptat, la repressió també implica costos més elevats per tot el moviment, i per això l'antagonisme també comporta desavantatges. Però, al mateix temps, el moviment okupa va guanyar força a Barcelona justament quan la usurpació va esdevenir un delictes penal, amb el conseqüent augment de la repressió.

L'ESM va oferir mecanismes de control a les autoritats a canvi d'una promesa d'estabilitat, formalitzada amb la legalització de l'edifici. En la presentació de la campanya, l'ESM va demanar que es retiri la llicència d'hotel a Hotel Catalonia, que els dos edificis siguin comprats per l'administració, que el dret d'ús de l'espai del centre social sigui transferit a una associació, que les veïnes segueixin vivint als seus pisos, i que els pisos restants siguin gestionats per una cooperativa d'habitatge. El document en qüestió estipula que l'associació assumiria l'obligació de "presentar una memòria d'activitats" a l'administració cada cinc anys. És probable que aquesta disposició a negociar hagi estat un factor que permetí que l'ocupació s'allargui fins al 2010 (González, 2019). Havent-se apoderat de la força del moviment per negociar el seu espai, l'ESM esdevé un cas interessant de conflicte intern sobre la gestió de recursos col·lectius. En aquest cas, el recurs en qüestió és la capacitat de generar conflicte amb les institucions, i el que està en joc és la direcció que adopta el moviment – dirigint-se vers més burocràcia o més repressió.

5. Methodology

¹² Aquesta informació està disponible en el document "Dossier 07 2002", en el qual l'ESM detalla totes les activitats que van tenir lloc en el centre social. Disponible en: <https://www.slideshare.net/ESMagdalenes/dossier-07-2008> [últim accés el 20 de febrer del 2022]

¹³ "Dossier 07 2002", veure nota de peu de pàgina 13.

La present anàlisi fa servir mètodes que privilegien el significat social dels discursos. En poques paraules, defineixo el discurs com l'ús del llenguatge en contextos socials. En un primer nivell, l'anàlisi del discurs estudia els significats com a part de processos socials. Aquesta definició general i abstracta del discurs correspon al termini de semiosis (Fairclough, 2001). En un segon nivell, el concepte de discurs també pot fer referència al llenguatge d'un determinat camp o d'una pràctica social específica. El discurs polític és un exemple d'aquesta mena de discursos. En últim lloc, el discurs també pot ser entès en tant que coherència retòrica d'una determinada perspectiva social. Un exemple d'aquesta mena de discurs és el discurs neoliberal sobre la globalització. Els discursos són formes de representar i actuar sobre determinats aspectes del món. Pel que fa a la metodologia, l'anàlisi del discurs és important perquè l'ús del llenguatge és simultàniament constitutiu d'identitats socials, de relacions socials, i de sistemes de coneixement, representació i creença sobre el món. El discurs manté i reproduïx aquestes tres dimensions, alhora que contribueix a transformar-les. De forma general, aquests nivells poden ser associats amb les perspectives de diferents actors socials (Fairclough i Fairclough, 2013).

El present article estudia el discurs en tant que actes de parla en contextos concrets, i fa una avaluació crítica dels continguts basant-se en la realitat empírica (Jones i Collins, 2006). Prendre en compte al context és necessari per a avaluar si un esdeveniment discursiu contribueix a la reproducció de les relacions de poder (Debelle 2010, 2013, 2017). Els objectes d'estudi s'investiguen prenent en compte les seves condicions d'existència més àmplies i la seva evolució socio-històrica. Els objectes es modifiquen a causa de les relacions internes i als llaços simbòlics que mantenen amb altres sistemes i el context amb el qual interactuen. És a dir, se'ls conceptualitza en sistemes oberts (Pujante i López, 2012). També cal recordar que les interpretacions de l'analista són tributàries de la seva posició social i experiència, per la qual cosa s'ha d'evitar establir un sol significat pels discursos estudiats (Street, 2005). En conseqüència, l'anàlisi busca detectar i discutir els significats dominants que caracteritzen els materials sota estudi (Hall, Critcher, Jefferson, Clarke, Roberts, 1978). Els processos interpretatius impliquen una dimensió hermenèutica en la qual la certesa no existeix (López, 2013).

Els materials analitzats són un dels resultats obtinguts pel projecte de recerca MOVOKEUR, que va sorgir de la xarxa Squatting Europe Kollektive.¹⁴ El projecte va consistir en una comparació europea de diferents moviments d'okupació pel que fa a factors explicatius estructurals, cicles de protesta, polítiques urbanes, etc. Les entrevistes pretenien estudiar els cicles de protesta que van resultar del moviment en contra de la globalització capitalista. En total, es van dur a terme nou entrevistes durant l'any 2013. Les persones entrevistades van contestar preguntes sobre la importància dels CSOs pel moviment antiglobalització, però també sobre l'ESM en concret. Resulta interessant mencionar que l'entrevistador va mantenir un punt de vista favorable a l'intent de legalització de l'ESM. Per tant, esdevé rellevant tenir present la relació dialèctica entre l'entrevistador i les persones entrevistades. És ben sabut en el camp del periodisme i de les ciències socials que les preguntes condicionen les respostes. Encara que aquesta forma d'utilitzar les entrevistes impliqui menys control sobre els materials, també representa una oportunitat d'estudiar el discurs pro-comuns des d'una perspectiva privilegiada.

6. Alguns punts de vista sobre el conflicte entorn a l'ESM

---

¹⁴ Projecte MOVOKEUR, 'The Squatters' Movement in Spain and Europe: Contexts, Cycles, Identities and Institutionalisation' #CSO2011-23079, finançat pel Ministeri Espanyol de la Ciència i la Tecnologia. Va tenir lloc entre 2012 i 2014.

L'intent de legalització de l'ESM va ser l'objecte de moltes controvèrsies i conflictes. Algunes veus consideraven que la iniciativa d'aquest col·lectiu anava en contra de la tradició de no negociar amb les autoritats, que havia caracteritzat l'extensa majoria dels CSO fins aleshores (Rossini et al., 2018). Havent-nos concentrat fins al moment en l'ESM, resulta necessari oferir més informació sobre el rebuig d'altres CSO barcelonins al manifest publicat per l'ESM i la ruptura dels vincles que mantenien fins llavors. Així doncs, per què va generar tanta desconfiança i ràbia la decisió d'aquest col·lectiu d'intentar legalitzar el seu edifici? Ada Colau, que es va implicar en l'ESM i és actualment l'alcadesa de Barcelona (en el moment de la redacció de l'article [2020]), reconeix que aquesta reacció no era ni poc ni menys allò que s'esperava:

También que un movimiento que se supone cercano – como el movimiento okupa – te señale como traidor porque has invitado a un regidor de Roma que expropia pisos vacíos, no ayudo en absoluto. El caso de la invitación al Regidor de Roma fue especialmente polémica, para nosotras era claro, esa persona estaba impulsando políticas en relación a la vivienda de expropiación y cesión de uso que eran 10 mil veces más potentes de lo que jamás hubiera podido soñar ningún CS, pero sin embargo, como lo hacía desde una administración era un sacrilegio invitarlo a un espacio okupado. El “juicio” que se hizo hacia Magdalenes por parte del llamado “movimiento okupa” fue realmente esperpéntico y demostró un nivel de sectarismo y miopía política alarmantes. (Colau)

De forma general, les declaracions de la Colau transmeten una apreciació negativa del moviment d'okupació barceloní. L'entrevista col·lectiva feta a tres persones residents de Can Masdeu resulta útil per tenir una segona opinió sobre el que va succeir entre l'ESM i els CSOs de la ciutat. Com vam explicar més amunt, Can Masdeu és un dels centres socials més antics de Barcelona. La seva resistència no violenta, l'any 2002, va aconseguir agafar les autoritats de sorpresa. Així, Can Masdeu segueix okupat i sense legalitzar. Durant l'entrevista, se'ls hi pregunta quina és la postura de l'assemblea de la casa sobre la qüestió de la legalització. La seva resposta va ser que no hi ha consens, i que tant un camí com un altre comportaria compromisos difícils i profunds. Els entrevistats també van manifestar la seva opinió sobre com s'hauria de gestionar la capacitat col·lectiva de negociació del moviment. A sota, en Guillem i en Quique expliquen la seva perspectiva sobre el conflicte entorn de Magdalenes:

Guillem: Creo que de algún modo refleja uno de los polos o extremos de esa diversidad de visiones sobre la okupación que prolifera a partir de 2001-2002. (...) Magdalenas es una apuesta clara por construir y conquistar derechos. Creo que son tradiciones políticas distintas, una que puede ser representada por el Forat y que recoge de algún modo la tradición de los CS y de la okupación hasta el año 2000, y que es crear contracultura pero muy mirándose hacia adentro, apostando por la creación de otro tipo de relaciones, otro tipo de cotidianidad, otro estilo de vida, crear otro mundo para nosotros, paralelo. La otra tradición apuesta por crear transformación social allí donde estamos, buscando alianzas, etc. Son dos maneras de responder a ese ¿Para qué? Okupamos para crear un mundo nuevo entre nosotros o para incidir en el entorno.

Quique: Magdalenas planteó de forma clara la necesidad de expandir el ámbito de lo posible dentro del movimiento, lo que estaba permitido y lo que no estaba permitido. Aquí en Barcelona había *taboos* muy importantes y ellos decidieron pasarlos. Quizás su forma fue muy confrontacional pero también hay que decir que habían escuchado cantos de sirenas por parte de la Regidora de Ciutat Vella. En cierto modo, creo que ellos tampoco fueron excesivamente

abiertos, en cierta forma también estaban creando un mundo para sí mismos, pero era otra tradición. (Can Masdeu)

Aquestes intervencions ofereixen distància crítica a les acusacions de dogmatisme fetes per en Colau. Encara que des de perspectives diferents, tots dos entrevistats subratllen les diferències que hi havia entre activistes de l'ESM i d'altres experiències d'okupació de la ciutat com el Forat de la Vergonya.¹⁵ De qualsevol manera, el segon entrevistat defensa que cada forma d'usurpació genera el seu propi univers d'uniformitat, encara que amb característiques diferents. La sintonia afectiva que havia permès l'experiment de l'ESM va desaparèixer, i va ser reemplaçat per un sentiment d'hostilitat i conflictes interns. En conseqüència, l'intent de legalització va perdre empenta. Fins i tot assumint que tots els moviments d'usurpació de propietats són diversos, l'ESM suggereix que aquesta heterogeneïtat aparent se sustenta sobre l'adherència a determinades regles (no escrites). Pel que fa a aquest pacte silenciós, paga la pena afegir un comentari crític pel que fa a la relació dialèctica entre entrevistador i entrevistats.

Les preguntes de l'entrevistador revelen el seu posicionament polític pel que fa als CSOs. Tal com consta en una de les seves preguntes, "nuestra hipótesis de construcción de contrapoder (...) pasaba por la estabilización de una serie de instituciones de movimiento vinculado a una estrategia política de acumulación de fuerzas." L'entrevistador també va especificar que per acumulació de forces feia referència a "afectos, complicidades, militantes, poder social o ciudadano". En resum, les preguntes evidencien que els CSOs esdevenen "una infraestructura, un espacio de formulación de deseos, intereses y subjetividades en común". L'entrevistador reconeix que els béns comuns requereixen una labor de reproducció social i, per facilitar aquest procés, apostava per la institucionalització dels espais okupats. La insistència de l'entrevistador es troba amb resistències de part d'algunes de les persones entrevistades. N'és un exemple la resposta d'en Ivan Miró, que rere unes quantes preguntes sobre la institucionalització dels CSOs, arriba a la conclusió que:

En Barcelona en paralelo a las distintas okupaciones siempre ha habido espacios legales o seguros que han jugado ese papel de retaguardia, por ejemplo para alojar una radio, para desarrollar proyectos de comunicación, los archivos, eso siempre ha existido. La apuesta de okupar si quieres no era tanto una apuesta por estabilizar espacios, sino una apuesta de combate. Claro que ha habido derrotas fuertes, se han perdido edificios y experiencias – por ejemplo Miles de Viviendas o La Rimaia, entre muchos – que hubieran sido muy potentes, pero así es la presión de una metrópolis gobernada por el poder inmobiliario y financiero. También se han ganado muchas cosas, se pierde Miles pero la AAVV de la Barceloneta para el plan urbanístico de la zona. Qué preferimos: perder un edificio o que 25mil personas pierdan sus casas? (Miró)

Tot i que en l'actualitat es troba més aviat proper al moviment cooperativista, Miró rebutja aplicar la lògica de l'acumulació als CSOs. Aquest posicionament és particularment interessant perquè la pràctica cooperativa es basa en eines jurídiques que permeten l'acumulació privada i col·lectiva, quelcom que l'entrevistat també subratlla durant l'entrevista. Aleshores, per què considera raonable no aplicar la mateixa lògica per assegurar l'estabilitat de segons quins edificis? Tal com Miró argumenta, la lògica de la usurpació

15 El Forat és una plaça que va ser okupada pel veïnatge davant de l'estat ruïnós en el qual l'administració l'havia deixat (Cattaneo, 2008). S'hi va construir una comunitat que barrejava veïnes amb okupes i altres activistes, que van enfrontar-se a dificultats internes i a la repressió municipal. Durant més de 6 anys, aquesta plaça en bell mig de Barcelona va esdevenir un espai autoorganitzat i va sostenir un profund conflicte amb les autoritats. Les demandes del veïnat van entrebancar els plans urbanístics, encara que no s'hi van donar negociacions similars a les de l'ESM.

va més enllà dels edificis concrets que s'estan usurpant. L'element que falta és la possibilitat de la ruptura. La importància de la confrontació plantejada per l'okupació, i el rebuig a complementar-la amb la negociació "per a produir resultats concrets" també va ser esmentada per un altre entrevistat, Jesús Rodríguez:

Algún movimiento tiene que plantarse y articular una negación o crítica radical a las dinámicas del estado. Está muy bien mantener ese carácter propositivo, pero en algún momento se tiene que visibilizar una confrontación más directa, las contradicciones más claras. Se tiene que propiciar esa emergencia pública de la existencia del conflicto social. (...) El poder, las clases altas que controlan la ciudad, vive el mundo como una partida de Risk, analizando las cosas desde la perspectiva de cierto miedo a los ataques de los sectores pobres o populares. Evidentemente la policía, las instituciones y la justicia está para defenderlos, pero hacen una lectura del poder muy posibilista, ir con cuidado a ver si se desmadra la situación. (Rodríguez)

Aquí també, l'entrevistat eludeix els suggeriments de l'entrevistador, aquesta vegada articulant la seva posició política des del camp del periodisme (Rodríguez, 1999). La seva resposta s'assembla a la d'en Miró, ja que insisteix en el potencial de la usurpació per a crear i visibilitzar el conflicte social. Crear i sostenir un conflicte obert permet desplaçar la línia entre allò que és acceptable i el que no. El resultat concret esmentat per en Rodríguez és un tipus d'acumulació, encara que es mesuri en funció d'altres paràmetres: quan els moviments produeixen conflicte, les autoritats pensen dos cops abans de fer servir la força. Aquesta idea s'explicita en una altra entrevista, a Hibaí Arbide, advocat i participant en Miles i l'ESM: "Efectivamente, la cuestión de fondo es dónde situas el "punto de acumulación", si es en la propia experiencia o en la tensión que supone el desafío a las instituciones." Arbide desenvolupa aquesta perspectiva en més detall, i conclou que en el centre del moviment hi són les persones, no els llocs físics ocupats:

La acumulación creo que se da más por la transmisión de unos militantes a otros y por la responsabilidad que han tenido determinadas figuras en el movimiento, gente de referencia más que espacios de referencia. Es curioso, porque en Barcelona siguen existiendo muchos espacios okupados, pero no son experiencias que hayan acumulado o que uno pueda detectar las tramas o la trayectoria del movimiento. Es más fácil detectar gente que ha atravesado los distintos ciclos que hoy está en distintos proyectos, que localizar esa acumulación en algún lugar en específico. En Barcelona siempre ha habido más inquietud que movimiento, o más movimiento que institucionalidad alternativa. Es una ciudad en la que pasan muchísimas cosas, muchas cosas interesantes, que son incluso referencia para otros lugares, pero que curiosamente cristalizan más en otros lugares que aquí. (Arbide)

Quan entenem l'experiència acumulada com el recurs o el bé comú en qüestió, la legalització esdevé problemàtica respecte a l'anàlisi de classe. Les habilitats tècniques i el capital social i cultural que es requereix per negociar amb les administracions estan distribuïts de forma desigual. En altres paraules, no totes les persones que usurpen propietats privades tindran les mateixes oportunitats per legalitzar-se a causa de les seves característiques socials i els seus objectius polítics. Arbide també matisa que "el proceso de negociación de alguna manera termina jugando un papel sobredimensionado en la política del proyecto, no tanto porque te condicione los contenidos o la línea política sino porque es un proceso tan complejo y requiere de una serie de saberes y conocimientos prácticos que termina quitándote muchísimo tiempo". Al contrari, la usurpació sense negociacions requereix coneixements pràctics que són més comuns entre les classes populars (electricitat, fontaneria, etc.). És a dir, la legalització no només canvia les característiques del recurs, sinó que també afecta la reproducció social de la comunitat.

7. Conclusions

Han passat molts anys des del conflicte entorn de l'intent de legalització de l'ESM. Encara que sigui impossible fer una anàlisi en profunditat del rumb pres pels diferents sectors involucrats en aquest conflicte, sembla rellevant mencionar-los de passada. Amb el pas del temps, alguns dels actors que van intentar legalitzar l'ESM van apostar pel municipalisme, van guanyar les eleccions locals i van oferir de legalitzar espais okupats des d'un discurs pro-comuns. Algunes activistes implicades en Miles de Viviendas i l'ESM van esdevenir figures visibles de la plataforma Barcelona en Comú, com ara la Gala Pin o l'Ada Colau. Una dècada més tard, el que semblaven ser diferències insignificants dintre del moviment okupa es van transformar en un abisme innegable: els moviments que lluiten contra les institucions i els que lluiten dintre de les institucions. Tal com emfatitza un dels entrevistats, la relació mantinguda amb la legalitat es trobà al cor de la disputa entorn de l'ús dels recursos col·lectius. El conflicte intern i el distanciament que es va operar a continuació van tornar-se episodis crucials de la història del moviment.

D'aquesta manera, els materials empírics analitzats ensenyen algunes limitacions importants del marc teòric dels comuns pel que fa al conflicte. És difícil quantificar el conflicte contra la propietat privada, ja que adopta formes diferents al llarg del temps i en cada indret concret. De vegades s'institucionalitza, mentre que en altres ocasions esdevé més aviat antagònic i salvatge. La usurpació de propietats privades té sempre un caràcter polític i potencialment antagonista. Això posa sèries dificultades al marc teòric neo-institucionalista, procliu a pressuposar l'existència dels recursos entorn dels quals es creen béns comuns. Qui usurpa només obté un poder de negociació real si crea i manté un conflicte extern amb els drets de propietat i les autoritats encarregades de fer-los respectar. Una forma d'evitar aquest problema seria de considerar com a bé comú la militància en si, posant al centre de l'anàlisi la rivalitat virtuosa mitjançant la qual es creen grups entorn de compromisos polítics. Tanmateix, l'absència de conflicte extern roman una limitació important a l'hora d'adoptar aquest marc teòric enfocat sobre recursos naturals compartits.

Els estudis Marxistes i post-Marxistes han contornat aquesta limitació mitjançant la conceptualització del perill estructural que el capitalisme representa pels béns comuns. Tal com proposa la teoria Marxista dels comuns urbans, l'organització de moviments en contra de l'amenaça d'expulsió compartida per tothom que usurpa una propietat privada pot ser pensada com una forma de resistència en contra del tancament dels comuns. Llavors, el concepte il·lustra l'existència d'un enemic comú, però té una capacitat heurística limitada per explicar les diferents formes que els moviments tenen de gestionar l'amenaça de pacificació i co-optació. Sovint, el sistema estatal-mercantil prova d'integrar els sectors tendencialment més dialogants, de forma a aïllar els actors antagonistes i, així, evitar vincles solidaris entre diverses lluites (Holloway, 2010). Justament perquè cap moviment sa pot ser homogeni, el capitalisme busca crear noves línies de divisió combinant intents d'integració d'alguns actors amb una repressió més dura dels altres (Rossini et al., 2017). En descuidar la complexa gestió del rumb pres pel moviment i els eventuais conflictes interns corresponents, sorgeix el risc d'interpretar les ruptures i divisions com falls del moviment, en comptes de veure'ls com moments políticament significatius.

L'evolució dels moviments no sempre es caracteritza per històries de repartició eficient de recursos, relats de convergència i de funcionament idíl·lic. Trencar amb aquesta visió mitificada dels moviments socials és especialment important perquè les tensions relacionals esdevenen encara més importants en contextos adversos. Fer servir el verb *commoning* té virtuts gens menyspreables, ja que subratlla la importància del procés de reproducció social del qual depenen els recursos comuns. Tot i això, parlar de *comunalització* continua sent problemàtic si no es situa el "punt d'acumulació" correctament. Les persones, i no els llocs

físics, són el cor dels moviments (Simone, 2004). Tal com la majoria dels entrevistats indiquen, fer servir la força del moviment per legalitzar un edifici es percep com una ruptura amb les dinàmiques de reciprocitat que permeten fer front a les pressions externes. Al cap i a la fi, el conflicte va afeblir la unitat necessària per sostenir el conflicte extern. Fer servir el mot-paraigües "comuns urbans" per conceptualitzar aquestes diferents formes de resistència no permet comprendre perquè un conflicte intern va tenir lloc a escala de moviment: els sectors antagonistes van deixar de col·laborar perquè consideren que la legalització és un gir inacceptable cap a polítiques de classe mitjana.

Arribant a la conclusió d'aquest article, paga la pena recordar que el moviment okupa s'organitza mitjançant el consens. Aquest procés de presa de decisions implica que els participants (o com a mínim alguns) facin concessions envers els altres. Tot i que el conflicte sembla absent, ja que el resultat només pot ser la concordança de totes les parts, la gestió del conflicte intern està situada en el centre del moviment. Aquestes polítiques de reciprocitat són la base dels llaços col·lectius, i constitueixen un equilibri fràgil i en constant redefinició. És mitjançant aquesta constant re-negociació que els vincles de suport mutu es creen, es reproduïxen, o es trenquen. Aquest article només ha abordat superficialment la part pública del conflicte, ja que hauria estat inapropiat entrar en aspectes més interns. Només s'han presentat els aspectes relatius al debat a escala de moviment, deixant de banda – per exemple – que l'ESM mai va ser una entitat estàtica i homogènia. Ans al contrari, l'ESM va ser travessat per tensions canviant i contradiccions profundes, que van escampar-se per tot un moviment, ell també fent lectures diverses i no sempre coincidents. La intensitat de les pràctiques d'usurpació permeten de posar llum sobre la importància dels codis de reciprocitat, que es revelen essencial a l'hora de resistir a amenaces externes. En definitiva, emmarcar les pràctiques d'usurpació sota l'etiqueta de béns comuns resta importància i desmereix les tensions entre conflicte extern i intern, que són inherents a la reproducció social de l'antagonisme.

Referències

- Aguilera, T., Bouillon, F., & Lamotte, M. (2018), Politiques de l'expulsion: acteurs, enjeux, effets. *L'Année sociologique*, 68(1), 11-38.
- Algarra, D. (2015), *El comú català. La història dels que no surten a la història*, Barcelona: Editorial Potlatch.
- Arendt, H. (2005), *Introduction into politics (Vol. 96)*, New York: Schocken Books.
- Asens, J. (2004), La represión al movimiento de las okupaciones: del aparato policial a los mass media, en Adell, R. i Martínez, M. (eds.), *Dónde están las llaves? El movimiento okupa: prácticas y contextos sociales*, Madrid: Catarata.
- Barranco, O., González, R., & Martí, M. (2003), La construcció mediàtica del moviment okupa. *Presented at the VIIth Congress de l'Associació Catalana de Sociologia*, Reus.
- Baucells, J. (1999), L'ocupació d'immobles en el Nou Codi Penal. En Assemblea d'Okupes de Terrassa (Ed.), *Okupació, repressió i moviments socials*. Barcelona: Edicions Kasa de la Muntanya-Diatriba.
- Bianchi, I. (2018), The post-political meaning of the concept of commons: the regulation of the urban commons en *Bologna, Space and Polity*, 22:3, 287-306, DOI: 10.1080/13562576.2018.1505492
- Blomley, N. (2005), Remember property? *Progress in Human Geography*, 29(2), 125-127. doi:10.1191/0309132505ph535xx

- Blomley, N. (2008), Enclosure, common right and the property of the poor. *Social and Legal Studies*, 17(3), 311-331. doi: 10.1177/0964663908093966.
- Boilleau, J.-L. (1995), *Conflit et lien social: la rivalité contre la domination; précédé de Agôn et sport moderne*. Paris: Editions La Découverte.
- Bruun, M. H. (2015), Communities and the Commons: Open Access and Community Ownership of the Urban Commons. In Borch, C. i Kornberger, M. (eds.), *Urban Commons: Rethinking the City*, London i New York: Routledge, 135.
- Caillé, A., Dzimira, S. (2009), De Marx à Mauss, sans passer par de Maistre ni Maurras. *Revue du MAUSS*, (2), 65-95. doi: 10.3917/rdm.034.0065.
- Can Masdeu (2018), Our history. Found on the website of the collective, available at <http://www.canmasdeu.net/our-history/?lang=en#> [last accessed March 21th 2018]
- Cattaneo, C. (2008), *The ecological economics of urban squatters in Barcelona*. PhD thesis, UAB Barcelona. <https://sqek.squat.net/resources/>
- Colin, B. (2016), *Berlin-Ouest et Paris à travers les squattages, de 1945 à 1985. Un mode d'action au carrefour de motivations, de buts et de stratégies conflictuelles*. PhD Thesis coordinated by Gilcher-Holtey, I. i Gueslin, A. presented at the University Paris Diderot – Paris 7 – University Bielefeld.
- Dardot, P., & Laval, C. (2015), *Commun: essai sur la révolution au XXIe siècle*. La Découverte.
- Dawney, L., Kirwan, S., & Brigstocke, J. (2015), Introduction: The promise of the commons. In: Dawney, L., Kirwan, S., & Brigstocke, J.(eds.), *Space, Power and the Commons. The struggle for alternative futures*. Routledge.
- De Angelis, M. (2017), *Omnia Sunt Communia*. London: Zed Book.
- Debelle, G. (2010), *Anàlisi crítica del discurs de textos periodístics de la premsa comarcal catalana sobre l'okupació*, Master thesis coordinated by Soriano, J., presented at Autonomous University of Barcelona.
- Debelle, G. (2013), *Análisis Crítico del Discurso periodístico y político sobre la Ley de Estabilización Económica de Emergencia del 2008*, Master thesis coordinated by Soriano, J., presented at Autonomous University of Barcelona.
- Debelle, G. (2015), La stigmatisation des squatteurs dans les médias catalans: analyse critique du discours d'éditoriaux et d'articles de presse. *French Journal for Media Research* – 4/2015 – ISSN 2264-4733.
- Debelle, G. (2017), *Representación de conflictos de clase antes y después de la crisis. Análisis crítico comparativo del discurso de procesos de securización sobre rescates financieros y usurpación de propiedades privadas*. PhD thesis coordinated by Soriano J., presented at the Autonomous University of Barcelona.
- Debelle, G., Cattaneo, C., González, R., Barranco, O., Estany, M. (2017), Squatting cycles in Barcelona: identities, repression and the controversy of institutionalisation. In Martínez, M. A. (coord), *Urban politics*

and squatters' movements in Europe. Contexts, cycles and comparisons. London: Series The Contemporary City, Palgrave Macmillan.

Dee, ETC, (2018) *Squatting the grey city*. Cobble books, Rotterdam. ISBN 9780244385804

Di Feliciano, C. (2017), 'Spaces of the Expelled as Spaces of the Urban Commons? Analysing the Re-emergence of Squatting Initiatives in Rome', *International Journal of Urban and Regional Research*, 41(5), pp. 708–725. doi: 10.1111/1468-2427.12513.

Dietz, T., Ostrom, E., Stern, P. (2003) The struggle to govern the commons. *Science*, n°302, o. 1907-1912

dos Santos, J. R. (2001), Crise, conflit, transaction : une approche en termes de cognition socialement distribuée, *Exclusive memorandum elaborated to the DGA*, Ministère de la Défense, France.

Fairclough, I., Fairclough, N. (2013), *Political discourse analysis: A method for advanced students*. London: Routledge.

Fairclough, N. (2001), Critical discourse analysis as a method in social scientific research, in Wodak, R., Meyer, M. (eds.), *Methods of Critical Discourse Analysis*, London: SAGE Publications. doi: 10.4135/9780857028020.n6

Federici, S., Caffentzis, G. (2013), 'Commons Against and Beyond Capitalism', *Upping the Anti: a journal of theory and action*, 15, pp. 83–97.

Ferreri, M. 2016. 'Where's the trick?': Practices of commoning across a reclaimed shop front. In: Kirwan, S., Dawney, L. & Brigstocke, J. *Space, Power and the Commons. The struggle for alternative futures*. Routledge.

Finchett-Maddock, L. (2016), *Protest, property and the commons: performances of law and resistance*. Londres: Routledge.

Gargiulo, E., Cirulli, A. (2016), Gli spazi occupati a napoli: informalità, trasformazioni urbane e discorsi sui 'beni comuni'. *Società, Economia e Spazio a Napoli*, 83.

Godbout, J., Caillé, A. (1992), *L'esprit du don*. Paris: La découverte.

González R. (2019) From the Squatters' Movement to Housing Activism in Spain: Identities, Tactics and Political Orientation. In: Yip N., Martínez López M., Sun X. (eds) *Contested Cities and Urban Activism*. The Contemporary City. Singapore: Palgrave Macmillan

González, R., Barranco, O. (2007), Construyendo alternativas frente a la globalización neoliberal. Resistencias juveniles en Catalunya. In Prieto, R. (ed), *Jóvenes, globalización y movimientos altermundistas*. Madrid: Revista de Estudios de Juventud.

Group Against Criminalization (2016), Some recent mainstream media representations of squatting in Barcelona. In SqEK (coord.), *Fighting for spaces, fighting for our lives: squatting movements today*, Berlin: Edition Assamblage.

- Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J., y Roberts, B. (1978), *Policing the crisis: Mugging, the state and law and order*. London: Palgrave Macmillan.
- Hardin, G. (1968), The tragedy of the commons. *Science*, 162(3859), 1243-1248.
- Hardt, M., Negri, A. (2009), *Commonwealth*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Harvey, D. (2012), *Rebel Cities*. London: Verso.
- Harvey, D. (2014), *Diecisiete contradicciones y el fin del capitalismo*. Barcelona: Traficante de Sueños.
- Harvey, D., Smith, N. (2005), *Capital financiero, propiedad inmobiliaria y cultura* (Vol. 1), Univ. Autònoma de Barcelona. Holloway, J. (2010), *Crack capitalism*. London: Pluto Press.
- Illich, I. (2004), [1973] La convivialité), *Œuvres complètes*, 1, 551-552. Paris: Editions du Seuil.
- Jeppesen, S., Kruzynski, A., Sarrasin, R., & Breton, É. (2014), The anarchist commons. *Ephemera*, 14(4), 879.
- Jones, P., Collins, C. (2006), Political analysis versus critical discourse analysis in the treatment of ideology: some implications for the study of communication, *Atlantic Journal of Communication*, 14(1-2), 28-50. doi: 10.1080/15456870.2006.9644768
- Krøijer, S. (2013), Security is a collective body: Intersecting temporalities of security around the climate summit in Copenhagen. In M. Holbraad & M. Pedersen (Eds.), *Times of security: Ethnographies of fear, protest and the future* (pp. 33–56), Oxon: Routledge.
- Krøijer, S., Sjørølev, I. (2011), Autonomy and the Spaciousness of the Social in Denmark: The Conflict Between Ungdomshuset and Faderhuset. *Social Analysis*, 55(2), 84-105. doi: 10.3167/sa.2011.550205
- La Vanguardia (30/03/2018), El Ayuntamiento indemniza a un hotel al que retiró la licencia. Available online at <https://www.lavanguardia.com/local/barcelona/20180330/442039019541/ayuntamiento-indemnizacion-hotel-catalonia-licencia.html> [Last accessed on November 7th 2019].
- Lefebvre, H. (1972), *Le droit à la ville*. Paris: Éditions anthropos.
- Leyronas, S., Bambridge, T. (2018) Communs et développement: une approche renouvelée face aux défis mondiaux. *Revue internationale des études de développement*, n233, 2018-1.
- López, E. (2013), Anàlisi del discurs i complexitat, *Llengua, societat i comunicació*, (11), 60-67.
- Lordon, F. (2019), *Vivre sans? Institutions, police, travail, argent...* Paris: La Fabrique.
- Marx, K. (2011), *Capital, Volume I: A critique of political economy* (Vol. 1), Courier Corporation.
- Mauss, M. (1923), Essai sur le don forme et raison de l'échange dans les sociétés archaïques. *L'Année sociologique* (1896/1897-1924/1925), 1, 30-186.
- Milligan, R. T. (2016), The Politics of the Crowbar: Squatting in London, 1968-1977. *Anarchist Studies*, 24(2), 8.

- Mir, J., França, J., Macías, C., Veciana, P. (2013), Fundamentos de la Plataforma de Afectados por la Hipoteca: activismo, asesoramiento colectivo y desobediencia civil no violenta, *Educación Social*. Revista de Intervención Socioeducativa, 55, pp. 52-61.
- Molano, P. (2015), Interview to Pablo Molano published by La Directa on the 19/02/2016 , <https://directa.cat/homenatge-pablo-molano> [last accessed on Abril 7th 2017]
- Montagna, N., Grazioli, M. (2019), 'Urban commons and freedom of movement The housing struggles of recently arrived migrants in Rome', *Citizenship Studies*. Informa UK Limited, 23(6), pp. 577–592. doi: 10.1080/13621025.2019.1634375.
- Moro, J. M. (1981), *La desamortización en Asturias*, Madrid: Silverio Cañada editor.
- Olwig, K. R. (2005), The landscape of 'customary' law versus that of 'natural' law. *Landscape Research*, 30(3), 299-320. doi: 10.1080/01426390500165385
- Ostrom, E. (2015), *Governing the commons*. Cambridge: Cambridge university press.
- Ostrom, E.; Hess, C., (2007), A framework for analyzing the knowledge commons. In Hess, C. i Ostrom, E. (eds.), *Understanding Knowledge as a Commons*. Massachusetts: MIT Press.
- Rodrigo, F., (2010), *La democracia y el triunfo del Estado: Esbozo de una revolución democrática, axiológica y civilizadora*. Madrid: Editorial Manuscritos.
- Rodríguez, J. (1999), Els moviments socials a través dels mitjans de comunicació, in Assembla d'Okupes de Terrassa, (ed.), *Okupació, repressió i moviments socials*, Barcelona: Edicions Kasa de la Munyanya – Diatriba.
- Rossini, L., Azozmox, DeBelle, G. (2017) Keep your piece of cake, we'll squat the bakery! Autonomy meets repression and institutionalization. In Martínez, M. A. (coord), *Urban politics and squatters' movements in Europe. Contexts, cycles and comparisons*. London: Series The Contemporary City, Palgrave Macmillan.
- Pujante, D., López, E. (2012), Discurso, análisis crítico y transdisciplinariedad, in Salvador, V. (ed.) *L'ull despert. Anàlisi crítica dels discursos d'avui*, Valencia: Edicions Tres i Quatre, pp. 81-104. <http://hdl.handle.net/2183/9930>
- Sastre, P. (2018), *Komun. Assemblearisme i Comunalisme Populars a Euskal Herria*. Barcelona: Bauma.
- Seyfert, Y. (2016), *Illegal cultural commons in the heart of European cultural identity: a case study on illegal cultural commons in the heart of Europe*. PhD thesis coordinated by Ossewaarde, R. i Gerven-Haanpaa presented at Twente University.
- Simone, A. (2004), People as infrastructure: intersecting fragments in Johannesburg. *Public culture*, 16(3), 407-429.
- Street, J. (2005), Politics lost, politics transformed, politics colonised? Theories of the impact of mass media, *Political Studies Review*, 3(1), 17-33. doi: 10.1111/j.1478-9299.2005.00017.x
- Verdier, M. (2018), *La perspective de l'autonomie. La critique radicale de la représentation et la formation du commun dans l'expérience de l'occupation de la ZAD de Notre-Dame-des-Landes*. PhD thesis presented at University Paris Nanterre.

Ward, C. (2002), *Cotters and squatters: The hidden history of housing*. Nottingham: Five Leaves.